

Zofia Wolska-Grodecka

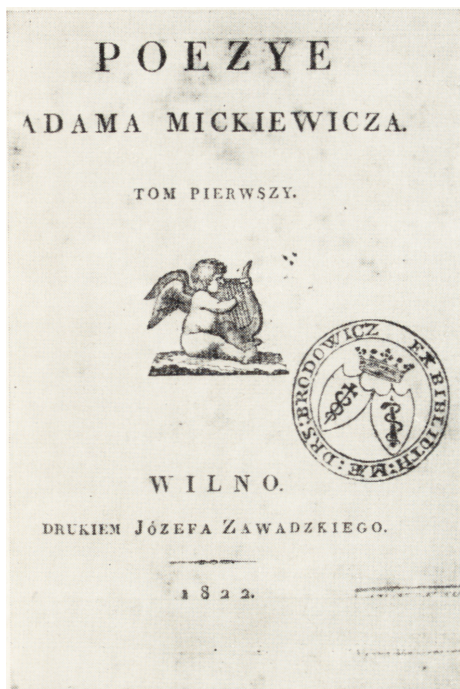
O Muzeum Kraszewskiego w Dreźnie na nowo

Rocznik Towarzystwa Literackiego imienia Adama Mickiewicza 11, 161-164

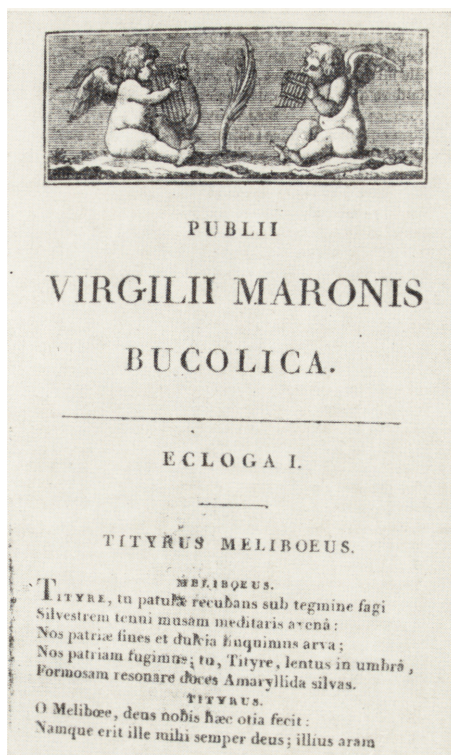
1976

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Strona tytułowa t. 1 „Poezji” A. Mickiewicza z 1822 r.

Strona z wydania Wergiliusza wg Didota w Paryżu w 1798 r.

Wilczyca kapitońska rylca B. Andrieu, wyzyskana jako ozdobnik przez Didota, a następnie przez Zawadzkiego

Dom J. I. Kraszewskiego przy Nordstrasse 28 w Dreźnie. Drzeworyt; wg rysunku pisarza

J. I. Kraszewski w swym gabinecie w willi przy Nordstrasse w Dreźnie

Zofia Wolska-Grodecka

O MUZEUM KRASZEWSKIEGO W DREŹNIE NA NOWO

„... Jesteśmy naprawdę wzruszeni. To tak miło spotkać na obczyźnie ślady wielkich Polaków otoczone troskliwą opieką...”
(z wpisów do *Księgi Pamiątkowej* Muzeum J. I. Kraszewskiego w Dreźnie)

Muzeum Kraszewskiego w Dreźnie otwarte zostało po raz pierwszy w 1960 r. Strona niemiecka udostępniła dom przy Nordstrasse 28, w którym pisarz mieszkał w latach 1873 - 1879, zaś na stronie polskiej spoczął obowiązek wyposażenia wnętrza domu w ekspozycję.

Pierwszy projekt, poza ekspozycją stałą, przewidywał coroczne organizowanie wystaw czasowych, a także utworzenie przy Muzeum Kraszewskiego bogatej biblioteki z czytelnią wyposażoną w aparaturę audio-wizualną, mikrofilmy, czytniki itp. Muzeum Kraszewskiego miało stać się „ośrodkiem badań historii stosunków polsko-niemieckich, szczególnie z okresu 1830 - 1864”. Zobowiązano polskie wydawnictwa do zaopatrywania nowo powstałej placówki w nowe wydania literatury polskiej oraz w bieżącą prasę literacką.

Pierwsza wystawa urządzona przez ówczesne Muzeum Adama Mickiewicza, któremu powierzono merytoryczną opiekę nad Muzeum Kraszewskiego w Dreźnie (scenariusz — Adam Mauersberger, oprawa plastyczna — Tadeusz Babicz), oparta była w przeważającej części na ekspozycjach wypożyczonych z Muzeum Narodowego w Warszawie i Krakowie oraz na zbiorach osób prywatnych.

Z przyczyn niezależnych od strony polskiej nie urządzono przy Muzeum Kraszewskiego planowanej biblioteki (mimo że księgozbiór wciąż się powiększał o nowe wydania literatury pięknej), zaś wystawy przy-

gotowanej w 1960 r. nie można było traktować jako stałej, ponieważ maksymalne terminy wypożyczenia eksponatów nie przekraczały dwóch lat. Niemniej stan z roku 1960 trwał lat piętnaście. Wreszcie w porozumieniu ze stroną niemiecką i przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Sztuki, Muzeum Literatury (dawne Adama Mickiewicza) zlikwidowało w styczniu 1976 r. starą wystawę, ustalając jednocześnie koniec czerwca jako termin otwarcia nowej ekspozycji.

Nowa koncepcja organizacyjna polegała na przygotowaniu wystawy przy wykorzystaniu przede wszystkim zbiorów własnych Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza. Pięciomiesięczną przerwę przeznaczono na wykonanie kopii obrazów i rękopisów, konserwację przewidzianych do wywozu muzealiów, oraz na kompletne przygotowanie wystawy.

Ponieważ sam dom, należący niegdyś do Pisarza, a także okalający go ogród zachowały się w stanie niemal nie zmienionym, autorzy oprawy plastycznej zaproponowali, ażeby przynajmniej część pomieszczeń urządzić tak, by przypominały swym wnętrzem urządzenie domu z lat, kiedy mieszkał tam Kraszewski. Zachowana dokumentacja fotograficzna oraz opracowania naukowe, ukazujące Kraszewskiego jako kolekcjonera, ułatwiły autorom wystawy dobór eksponatów. Nowa koncepcja urządzenia Muzeum oparta została na trzech zasadniczych zagadnieniach:

1. Stosunki sasko-polskie w twórczości Kraszewskiego;
2. I. J. Kraszewski w Dreźnie;
3. Związki polskiej emigracji popowstaniowej ze stolicą Saksonii.

Temat pierwszy został zrealizowany na podstawie saskich powieści Kraszewskiego, rękopisów powieści, dokumentów z epoki, portretów obydwu Sasów i osób związanych z dworem królewskim, edycji królewskich medali itp. Teksty literackie, eksponowane na wystawie zaczerpnięte z twórczości Kraszewskiego, przeфотографowane zostały z pierwszych wydań jego powieści, ponadto są tu teksty objaśniające, pochodzące od autorów wystawy. Jedne i drugie podane są w wersji dwujęzycznej — polskiej i niemieckiej.

Temat drugi, czyli Kraszewski w Dreźnie, został przygotowany w dwóch następnych pomieszczeniach, które urządzono jako wnętrza mieszkalne z drugiej połowy XIX w. Pierwsze z nich to salonik, drugie — gabinet pisarza. W obydwu stylowe meble, firanki, oświetlenie. Dowiadujemy się tutaj, że Kraszewski mieszkał w tym domu 7 lat, że tu napisał *Starą baśń*, *Hrabinę Cosel*, *Brühla* i cenną monografię *Polska w czasie trzech rozbiorów*. Poza portretami samego pisarza zwiedzający mogą tu zobaczyć kilka obrazów, które malował sam Kraszewski, wybór korespondencji do osób mu współczesnych, tomiki jego twórczości, świadczące o szerokim kręgu zainteresowań pisarza i mnogości uprawianych gatunków literackich. Salonik ten jest jak gdyby wspomnieniem kraju

rodzinnego, który przypominają widoki stron ojczystych i podobizny narodowych bohaterów.

W gabinecie pisarza na biurku rękopisy powieści, w bibliotece pierwsze wydania jego dzieł, na ścianach zbiory medalierskie i grafiki ulubionych autorów, których miał w swej bogatej kolekcji. Ponadto fortepian z nutami (Kraszewski chętnie grywał i sam komponował), talerz z miśnieńskiej porcelany, malowany przez autora *Starej baśni* i album z fotografiami wybranych rysunków, których wykonał tysiące, a o których pisał: „... wszędzie, gdzie pojechał rysowałem dla pamięci, co mi pod oczy podpadło. Ileż to godzin szczęśliwych winienem temu zatrudnieniu...”

Do dziś zdumiewa nas fakt, że ten pisarz, który w ciągu 58 lat pracy napisał 346 dzieł w 600 tomach na 115 525 stronicach druku, nie licząc ogromnej ilości artykułów umieszczanych w licznych czasopismach i przebogatej korespondencji, traktował pisarstwo, jako jedno ze swych zatrudnień. W liście do przyjaciela pisał: „... klnę się honorem, że więcej tracę czasu na rysowaniu, malowaniu, przepisywaniu nowych nut itp., na czytaniu i myśleniu niż na pisaniu...”

W domu przy Nordstrasse obchodził Kraszewski swój jubileusz 50-lecia pracy twórczej, co także zostało na tej wystawie przypomniane poprzez okolicznościowe druki, fotografie, medale i pamiątki.

Ostatni temat to emigracja popowstaniowa w Dreźnie. Ze względu na szczupłość pomieszczeń niemożliwością było ukazanie pełnej galerii Polaków związanych z Dreznem. Dokonany przez autorów wystawy wybór ogranicza się do ukazania przedstawicieli sprawy narodowej oraz reprezentantów literatury i kultury polskiej, a więc: Kościuszko, Małachowski, Dąbrowski, Kniaziewicz, Poniatowski, Chopin, Słowacki, Mickiewicz, Garczyński, Domejko, Brodziński, Pol, Krasiński, Olizar, Zmorski, Cieszkowski i kilku innych. Dużych rozmiarów mapa Polski z 1795 r. wskazuje na przyczynę emigrowania z kraju wielu tysięcy Polaków, jednocześnie sceny i teksty, mówiące o przychylności Saksończyków dla polskich patriotów, wyjaśniają dlaczego Drezno było przystanią dla wielu polskich rozbitków.

Temat traktujący o emigracji nie jest realizowany w oderwaniu od J. I. Kraszewskiego. Pisarz w swej działalności publicystycznej poświęcił jej wiele miejsca, wspierał niejednokrotnie rodaków-tułaczy, a w swej drukarni drezdeńskiej wydawał tomiki polskich poetów. W roku 1870 pisał:

„Łączące nas z dawnymi stosunkami z Saksonią Drezno uczyniły przytułkiem, schronieniem, miejscem spoczynku dla wielu, którym własna ziemia albo stała się niedostępną, lub nad miarę ciężką do życia.”

Drezno było ostatnim stałym miejscem jego zamieszkania. Spędził

w nim 21 lat. Dalszy pobyt uniemożliwiłby proces i więzienie. Zmarł w Genewie 19 marca 1887 r.

Wystawę zamyka wspomnienie ostatnich lat życia pisarza na emigracji i bogaty zbiór współczesnych nam wydań twórczości Kraszewskiego, świadczący o stałym zainteresowaniu jego pisarstwem.

Uroczyste otwarcie wystawy odbyło się 28 czerwca 1976 r. z udziałem wiceministra Kultury i Sztuki PRL — Józefa Fajkowskiego, wiceministrów kultury NRD i Mongolskiej Republiki Ludowej, przedstawicieli władz partyjnych i miejskich Warszawy i Drezna oraz radia i prasy NRD.

Autorami nowej wystawy są Andrzej Biernacki i Zofia Wolska-Grodecka, projekt oprawy plastycznej przygotowali Zbigniew Orliński i Bohdan Ufnalewski.